УДК 378.147:747

Олена Лихолат, *кандидат педагогічних наук, доцент завідувач кафедри “Швейних та харчових технологій” Слов’янського державного педагогічного університету, Донецька обл.*

ЦІННОСТІ ЕТНОДИЗАЙНУ ЖИТЛА В ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ З ДОДАТКОВОЮ СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ “ОСНОВИ ДОМАШНЬОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ”

Стаття присвячена вивченню можливості використання естетичних цінностей етнодизайну житла в навчально-виховному процесі підготовки вчителя технологій з додатковою спеціалізацією “Основи домашнього господарювання”. У статті розкрита змістова складова питання підготовки спеціаліста даної кваліфікації. Зроблена спроба проведення історико-педагогічного аналізу особливостей дизайну українського житла.

Ключові слова: *дизайн, етнодизайн, житло, інтер’єр житла.*

Статья посвящена изучению возможности использования эстетических ценностей этнодизайна жилья в учебно-воспитательном процессе подготовки учителя технологий с дополнительной специализацией “Основы домашнего хозяйствования”. В статье раскрыта содержательная сторона вопроса подготовки специалиста данной квалификации. Сделана попытка провести историко-педагогический анализ особенностей дизайна украинского жилища.

Ключевые слова: *дизайн, етнодизайн, жилье, интерьер жилья.*

The article is devoted to the study of possibility to use aesthetic values and ethno design habitation in the process of upbringing and education of teachers of technologies with additional specialization of “Basis of home management”. The rich in content side article exposes question about education of specialists of such qualification. Also there is made historical and pedagogical analysis of features and design of the Ukrainian dwelling.

Key words: *design, ethno design, dwelling, interior of habitation.*

Постановка проблеми та аналіз її стану. Світ речей, які оточують людей протягом життя, їхній дизайн напряму залежать від розвитку суспільства в цілому, його національних рис, укладу життя, розуміння прекрасного. У житті та культурі людей час від часу наступають часи кризи естетичних цінностей. У певний період часу більшості людей набридає панування певних стилів, що панують у суспільстві, культурі, мистецтві. Це призводить до зміни одного стилю іншим.

Сьогодні панівна більшість населення Старого та Нового Світу, нашої країни та країн СНД “втомились” від стилів “хай-тек”, “поп-арт”, “авангард” в інтер’єрі житла. Людям захотілось чогось рідного, теплого, незайманого. Тому останні роки набуває надзвичайно великої популярності етнічний стиль в інтер’єрі житлового приміщення. Історія українського етнодизайну відобразила в собі характер талановитого народу, своєрідність оточуючої природи [6].

Одним з пріоритетних завдань вчителя технологій з додатковою спеціалізацією “Основи домашнього господарства” в сучасному суспільстві є підготовка конкурентоспроможного фахівця, який би на підставах загальнокультурної, наукової та професійної гнучкості зберігав, примножував та активно, ініціативно і творчо використовував у своїй роботі потенціал культури ведення домашнього господарства, культури дизайну. А отже, вивчення питання етнодизайну житла, використання його цінностей в навчально-виховному процесі підготовки вчителя є надзвичайно актуальним і пріоритетним завданням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемами формування змісту навчання школярів загальноосвітньої школи на основі етнодизайну останні роки плідно займаються В. Вдовченко, В. Тименко, Є. Антонович, якими ще у 2004 році створена експериментальна програма “Етнодизайн” для 5 – 9 класів загальноосвітньої школи [2], що набула розвитку в 2008 в програмі навчального предмета “Трудове навчання: основи дизайну”. Цими ж авторами розроблена програма для профільного навчання у старшій школі за профілем “Дизайн”, куди увійшли питання етнодизайну.

У дослідженнях відомих етнографів, істориків та педагогів Г. Булашевича, О. Воропая, Ю. Гошка, М. Грушевського, Р. Кирчіва, В. Кузя, С. Макарчука, В. Наулка, В. Оліфіренка, Ю. Руденка, В. Сергійчука, Р. Сілецького, В. Скуратівського, М. Стельмаховича, Д. Яворицького, М. Шкоди та багатьох інших можна знайти ту чи іншу етнографічну інформацію щодо розуміння

© О. Лихолат, 2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

цінностей народної української оселі як колиски народу, де творилась доля, де кохалися, народжувались діти, вмирали, щоб поступитись місцем прийдешнім поколінням. Узагальнюючи думку вчених можна прийти до висновку, що символи та атрибути дизайну українського народного житла є важливою спадщиною, цінним джерелом вивчення життя і побуту народу, є потужним, рушійним механізмом формування самоусвідомлення людиною своєї причетності до культурної спадщини не тільки свого народу, але і культури всього людства.

Невирішені частини загальної проблеми. У мінливих умовах сучасного життя вчитель технологій, який є носієм практичного досвіду матеріальної культури людства, повинен постійно самовдосконалюватися. Щоб реалізовувати створені для загальноосвітніх шкіл навчальні програми в життя, необхідна ґрунтовна теоретична та практична підготовка студента ще під час його навчання у вищому навчальному закладі.

Феноменально багата культурна спадщина дизайну житлового приміщення українців варта того, щоби бути предметом вивчення.

Проте досвід підготовки вчителя технологій до викладання тем, пов'язаних з етнодизайном ще надзвичайно невеликий. Сьогодні існує певне протиріччя між декларованими завданнями підготовки вчителя технологій і станом викладання у ВНЗ, яке не відповідає запитам сучасного суспільства, зокрема з питань етнодизайну. Отже, випливає необхідність вивчення питання етнодизайну, використання його цінностей у навчально-виховному в підготовці вчителя технологій, особливо з додатковою спеціалізацією "Основи домашнього господарювання".

Отже, **метою** даної статті є історико-педагогічний аналіз особливостей дизайну українського житла та пошук шляхів удосконалення змісту фахової підготовки майбутніх вчителів технології з додатковою спеціалізацією "Основи домашнього господарювання" на основі цінностей етнодизайну житлового приміщення.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що сучасний дизайн як вид специфічної художньо-проектної діяльності людини прагне охопити всі без виключення сфери її життя. Дизайн нерозривно поєднує в собі естетику та технологію. Причому, естетика створює сутність, зміст дизайнерської розробки, а технологія – її форму. Дизайнерські роботи спрямовані на створення предметного середовища, включаючи інтер'єр, і базується він на принципах поєднання зручності, економічності та краси. Для дизайну характерним є моделювання, комбінування, проектування, що дозволяє перевіряти, передбачати та відбирати оптимальні варіанти, композиційних, кольорових, ергономічних, антропометричних та інших рішень. Естетична цінність будь-якої дизайнерської роботи визначається ступенем відповідності естетичному ідеалу людини, яка прагне отримати певний результат. Естетичні ідеали, що панують у суспільстві зумовлюють появу естетичних стилів, які згодом пронизують усі сторони життя людини.

Зі студентами спочатку важливо з'ясувати, що кожна нація має свої психологічні особливості, які притаманні лише їй. Ці особливості проявляються і реалізуються в поведінці людей, традиціях, обрядах, звичаях, віруваннях, релігії. Об'єкти матеріальної культури, що супроводжують людей протягом життя, їх набір, форма, естетичне наповнення, матеріали і технологія виготовлення теж напряму залежать від особливостей народу – етносу. Усі речі, включаючи житло, що оточували людину належали до певного етносу, певної нації, об'єднувались воєдино певним стилем, який ми сьогодні називаємо етностиль.

Етностиль – це стиль народу, народність уособлена в стилістиці речей, матеріальній і духовній культурі людей певної національності. Основною умовою виникнення того чи іншого етностилю є територія та мова. У процесі вивчення цього питання варто звернути увагу студентів на думку архітекторів та дизайнерів житлового приміщення, що при створенні такого стилю використовується художня спадщина традиційних культур незнайомих з досягненнями цивілізованої людини. Уперше етностиль виник біля двох століть назад. У наш час він переживає друге своє народження.

Етностиль – це сукупність кольорів, предметів декору, меблів, матеріалів, які є характерними для прикрашання домівки тієї чи іншої країни. Сьогодні він є надзвичайно модним через можливість надати житлу індивідуальне обличчя, причому обличчя завжди симпатичне та самобутнє. Етностиль оголяє давнє мистецтво, особливо декоративно-прикладне, дозволяє створити на квадратних метрах будь-якої оселі відчуття присутності давньої цивілізації, відійти від реальності буття, перепочити, насолодитись прекрасним, доторкнутись до першоджерел національної культури.

Дизайн речей в етностилі, в стилістиці певного етносу, сьогодні отримав назву етнодизайн. Етнодизайн має надзвичайну цінність як фактор

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

впливу на свідомість людини, як чинник збереження національної самосвідомості людей певної нації, гносеологічний чинник культурного обміну між етнічними групами людей, людьми різних культур.

Привабливість етнічного дизайну полягає в його максимальній демократичності, гнучкості та відкритості. Цей напрямок дизайну принципово не визнає чітких стилістичних рамок. Головне в такому дизайні – екзотичність, яскравість, незвичайність, навіть епатажність. У більшості випадків дизайнери, які працюють над створенням етнічного інтер’єру не прагнуть до точності відтворення конкретного національного колориту. Головне завдання діяльності цих людей – шляхом використання екзотичних з точки зору сучасного стилю інтер’єру предметів декору, нетрадиційних оздоблювальних матеріалів, нестандартних естетичних рішень надати будь-якому приміщенню емоційної та художньо-естетичної виразності, заставити його заграти новими фарбами.

У сучасному етнодизайні інтер’єрів житлового приміщення існує велика кількість напрямів. Окремо від найпопулярніших в наш час африканського та східного варіантів сучасного етнічного дизайну, існують десятки різноманітних різновидів етностилю, серед яких виокремлюється український екодизайн житла з його національним колоритом.

Варто звернути увагу студентів на той момент, що житло людини – це не тільки чотири стіни та дах. Житло – це багатовікові традиції архітектури і останні досягнення науки та техніки, які не функціонують без людей. Крім реальних предметів і людей в кожному домі є і ще щось, що не піддається раціональному поясненню. Житло має свій характер, свою атмосферу, свій стиль. Не останнє місце в створенні характеру, атмосфери і стилю житла займає дизайн житлового приміщення, дизайн інтер’єру [5].

Аналізуючи культурні традиції дизайну домівки, слід звернути увагу студентів на те, що кожен народ має свої уявлення відносно того, яким повинне бути ідеальне житло. Традиції обладнання житла передаються від покоління до покоління, і колись знайдені форми і естетичне заповнення цих форм стають надзвичайно живучими. Народне будівництво житла – явище творче, явище історичне і багатогранне. На процес створення житла впливають соціально-економічні, громадські, моральні фактори [4].

Основний акцент уваги студентів слід зробити на тому, що українське житло є проявом творчого потенціалу українського народу, його досвіду, знань про буття, всесвіт та художнього смаку [3]. Народне українське житло було оригінальним, самобутнім, цікавим не тільки за формою, але і за внутрішнім змістом. Кожна річ, кожен предмет в інтер’єрі українського житла, крім свого практичного застосування, мав ще і свій духовний образ. У традиційному українському житлі майстерно втілені принципи синтезу мистецтв: настінних розписів, різних орнаментів, вишитих рушників тощо.

Внутрішня площа хати, її забудова по всій території України була схожою, хоча у кожній місцевості у внутрішньому інтер’єрі відбивалися як національні, так і регіональні етнічні риси життя українців. Кожна хата являла собою завершений твір мистецтва, побудований за законами краси й досконалості. Внутрішня площа хати поділялася на робочу, обрядову і побутову. Робочу площу займала піч, мисник, ложник; обрядову – стіл на покуті; побутову – ліжко, скриня, колиска, ослони, лава. Стіни, вікна, двері, карнизи печі, поріг прикрашались розписним орнаментом з використанням фарб червоного, синього і жовтого кольорів. Фарби цих кольорів несли в собі магічну та символічну інформацію. Існувала також семантика орнаментів.

Перед столом завжди ставили ослін, тобто лаву на дерев’яних ніжках. Побутові тканини і буденний одяг зберігали на жердці, яка розташовувалась від печі до причілкової стіни. Навпроти стіни, у кутку ставили стіл. Найсвятішим місцем в хаті вважалось покуття.

Дім вважався житлом лише з того часу, коли спалахував у печі вогонь. Піч – це вогонь, вогнище, звідси поширена метафора – родинне вогнище. Вогнище було символом непорушності сім’ї, його збірним пунктом і святинею. У печі жив цвіркун – дух предків. Під час сватання піч виконувала роль обрядового символу. Дівчина колупала піч, благаючи захисту від родинного оберегу. Після похорону живі мешканці житла трималися за піч, щоб не боятися покійника. Українці вірили, що піч любить домовик, має в ній своє місце. У хаті не можна було лихословити. Народне прислів’я переконує: “Сказав би, та піч у хаті”. Вогонь із печі вважався священним. Люди поклонялися йому, звеличували його [7].

Комунікативну функцію зв’язку хати з навколишнім світом здійснювали поріг та стіни. Зі сіней були входи до хати, до комори, на горище. Тут зберігалося зерно, речі, кошики, жорна. У сінях були полиці для посуду. Тут тримали борошно, картоплю, молоко, інші продукти. Коморі люди здавна приписували чудодійну силу.

Зовнішнім оберегом хати була призьба. Її

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

обводили рудою глиною, застеляли домотканими доріжками. Призьба виконувала не тільки господарські функції (утеплювала хату, була місцем, де сушили мак, провітрювали часник, цибулю), а й мала своєрідну роль об’єднуючого начала, де збиралася родина разом.

Крім того, призьба мала символічне коло, що замикало простір хати, оберігала її від посягання злих сил.

Декоративно-художнє оздоблення хати було досить різноманітним у різних районах України. Зовнішнє оздоблення житла мало вигляд побілки або замазки глиною, підводка кольоровими глинами та декоративний поліхромний розпис, в окремих регіонах використовувалось профільоване різьблення (глухе, площинне, наскрізне), застосовувались прийоми художнього викладання.

У традиційному українському житлі долівка завжди була глиняною. Дощана підлога навіть у домівках заможних селян траплялася дуже рідко, та й лише в районах, багатих на ліс.

Стеля підтримувалася поздовжніми або поперечними балками – сволоками. На них укладали різного роду настил (із горбилів, дощок, пруття, переплетеного глиносолом’яними перевеслами тощо). Стелю, як правило, завжди білили, залишаючи небіленими іноді лише сволоки. Повністю небілена стеля побутувала лише у західних районах Полісся та у карпатських горян. Таку стелю мили.

Символічний зміст хаті надавало число “три”, яке активно використовувалось в дизайні інтер’єру. По вертикалі житло ділилось на три частини: призьба, стіни, дах. У житловій кімнаті, як правило, було три вікна, на фасадній стіні – три отвори (двері та 2 вікна). Саме житло найчастіше було трикамерним: сіни, хата, комора. Вікно робилося на три шибки, а настінні розписи розміщувалися трьома горизонтальними смугами: середня визначалася висотою вікон, а дві інші – відстанню від вікон до даху та призьби [3].

Традиційна українська хата мала, як правило, не менше трьох вікон. У чільній стіні навпроти печі розташовувались два вікна та третє навпроти столу. У багатьох було ще маленьке віконце над піччю у причілковій стіні. Вікна вважались “очами” хати. Вони ніби освітлювали житло, зв’язували замкнутий внутрішній простір з безмежжям зовнішнього світу.

Три яруси житлового простору відігравали важливу символічну роль у взаємозв’язку обжитого простору з Всесвітом. Нижній ярус – це поєднання з Матір’ю-Землею, нижнім світом творення; верхній ярус житла – це зв’язок з небом, високою сферою світотворення; середній – людське середовище, яке зазнає змін, освоюючи обидва сусідні. Нижній ярус – то стіни з підпіччям, лави – межа світу наземного і підземного. Верхній ярус і стеля хати – це нібито небо, а сволок виконує роль охоронця оселі, лінії, на якій вона тримається і яку не сміють переступити злі духи. Елементи середнього ярусу – стіни, двері, вікна, простінки – це проміжок між ідеалізованою небесною сферою і підземним світом. Вікна і двері виступали в ролі канатів спілкування людини з навколишнім світом, наділялися магічними властивостями оберегів житла [3].

Змінився оточуючий світ. Разом з ним змінились наші уявлення про прекрасне. Час змінив набір буденних предметів. Змінились напрями художнього пошуку. Поступово до нашого побуту увійшли предмети, які народжені науковою думкою та сучасними технологіями. До меблів, які є незмінним атрибутом інтер’єру житла, в домах додалась електротехніка. Сучасний стиль житла здебільшого формується в боротьбі з двома крайнощами – техніцизмом та прикрашенням.

Останнім часом традиційний дизайн споруд все частіше використовується для будови готелів, ресторанів і кафе в національному стилі, в стилістиці екодизайну. Для сучасного житла така стилізація може бути тільки зовнішньою. Річ у тому, що традиційні будинки розраховані на певний життєвий устрій, що склався протягом багатьох століть. На Україні, наприклад, дома були розраховані на дружні великі сім’ї, які містили немаленьке господарство. Зараз таких сімей практично не залишилося, молодь вважає за краще якомога раніше обзавестися власним будинком, та і дітей в сім’ях зараз значно менше. Крім того, традиційні будинки припускають “осідлий” спосіб життя. У першу чергу це відноситься до господині. Щоб утримувати свій маленький “світ” в порядку, потрібно немало часу і зусиль, а більшість сучасних жінок зовсім не прагнуть все життя провести між кухнею і дитячою. Отже традиційні українські будинки скоро можна буде побачити тільки в етнографічних музеях просто неба.

Звісно, сучасне житло, особливо квартири в багатоповерхових будівлях, значно відрізняється від традиційної української хати [1]. Крім того, не кожна квартира є такою просторою, якою може бути дім. Проте загальні принципи житла на території нашої країни збереглися.

Яскравим прикладом є кухня. У домах наших предків піч була центром всього житла. Біля печі

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

влаштовувались вечорниці, які були невід’ємним елементом життя молоді. Поряд з піччю жінки займались рукоділлям, обговорювали злободенні проблеми життя-буття. Сучасні кухні успадкували цю традицію. У рідкісних сім’ях сніданки, обіди і вечері накриваються у вітальні або їдальні. Та і гостей (якщо їх небагато) зазвичай приймають саме в кухні. І справа не втому, що в дво- чи трикімнатних квартирах їдальні просто непередбачені. Кухні у сучасному житлі – це не просто місце, де готується їжа. Це ще і приміщення, де знаходиться домашнє вогнище – центр будинку. І неважливо, що українську піч замінили електричні та газові плити. Допуск в кухню в українській культурі – знак довіри.

Національна специфіка дизайну приміщення може виявлятися в найрізноманітніших деталях. Наприклад, в колірному і орнаментальному оформленні (шпалери з характерним малюнком, килими або рогожі, рушники, кераміка, дерев’яні різьблені та розписані декоративні вироби тощо), у виборі меблів. Якщо мова йде не про квартиру, а про приватний будинок, то планування будівлі, як правило, обов’язково враховуватиме деякі місцеві особливості: веранди, ковзани або флюгери на дахах, те або інше оформлення ґанку.

Простота, економічність, естетична багатоваріантність, доступність в шуканні і використанні необхідних, як правило екологічних, матеріалів екодизайну завжди підкупають та викликають довіру. Керамічний та дерев’яний посуд, керамічні вази, дерев’яні та керамічні тарілки з традиційним українським розписом, рушники, серветки з вишивкою, інші вишиваночки, дерев’яні ложки, невеличкий ухват, прихватки, різноманітні українські обереги (в’язка цибулі, часнику, червоно гострого перцю, які за віруванням українського народу оберігають від злих духів) внесуть до інтер’єру сучасної кухні особливий колорит. Невелика кількість традиційних українських іграшок, настінних панно доповнять інтер’єр дитячої кімнати.

При проведенні ремонтних робіт у сучасних інтер’єрах етностилю використовуються також оздоблення стін з використанням традиційного розпису, меблі з різьбленням, орнаментом на них. Також обладнують декоративні ніші з декоративним освітленням, які прикрашають керамікою в українському стилі – глиняними глечиками, скульптурами, картинами з використанням етнонаціональної культури. Елементи традиційного декору України використовують у вітальні, зоні для приймання їжі, кабінеті.

Отже, **підсумовуючи** вищесказане, вважаємо за необхідне стверджувати, що ознайомлення студентів з історико-культурними традиціями улаштування традиційного українського житла, його дизайну дає можливість по-перше, осягнути етнічну специфіку українського народу, його національну сутність, ментальність; по-друге, з’ясувати загальнолюдський зміст національної історії та культури дизайну житлового приміщення і на цій основі усвідомити життєдайність і прогресивність взаємодії різних націй, народів як перспективного процесу їх суперечливого взаємозв’язку; по-третє, збагатити світогляд, створити передумови для цілісного погляду на буденні речі на процес саморозвинення, миротворчої дієздатності та толерантності громадянина України; по-четверте, залучити студентів до різних елементів національної української культури; по-п’яте, виявити риси, що засвідчують усталену основу, що притаманна регіональним типам родинно-побутової обрядовості українського народу; по-шосте, усвідомити необхідність організації житлового простору з урахуванням принципу етнизації, природовідповідності, екологізації, що позитивно впливає на збереження здоров’я його мешканців.

Перспективу подальших наукових розвідок з окресленої проблематики вважаємо у з’ясуванні історико-географічних витоків облаштування сучасних багатоповерхових житлових приміщень та народних українських традицій закладання дому. Подальшої розробки потребує також питання діалогу етнокультур щодо улаштування стильного, функціонально ясного та водночас простого житлового приміщення в процесі підготовки вчителя технологій з додатковою спеціалізацією “Основи домашнього господарювання”.

1. Ваш дом / Авт.-сост.: Я. Батий, М. Панкова, В. Скляренко. – Харьков: Фолио, 2005. – 317 с.

2. Вдовченко В., Тименко В., Антонович Є. Етнодизайн. Експериментальна програма для 5 – 9 кл. // Сільська школа України. – 2004. – № 21. – С. 4.

3. Данилюк А. Українська хата / А. Данилюк. – Київ: Наукова думка, 1991. – 108 с.

4. Культура і побут населення України: Навч. посібник / В.І. Наулко, Л.Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін. – 2-е вид., доп. та перероб. – К.: Либідь, 1993. – 281 с.

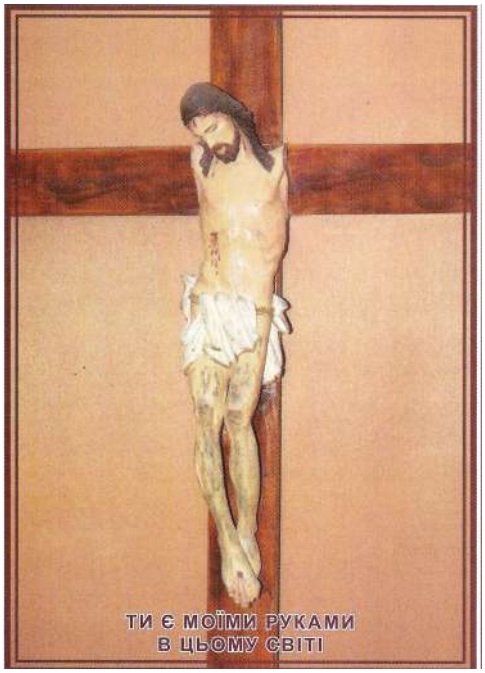
5. Покатаев В.П. Интерьер и оборудование квартиры: Учебное пособие / В. Покатаев. – Ростов н/Дону: Феникс, 2003. – 416 с.

6. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник / За редакцією А. Пономарьова. – К.: Либідь, 1993 – 287 с.

7. Українське народознавство: Навч. посібник / За ред. С. Павлюка, Г. Горинь, Р. Кирчіва. – Львів: Фенікс 1997. – 607 с.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

РУКИ ХРИСТА

У Львові, у храмі св. Папи Климентія у вівтарній частині за престолом висить унікальне Розп'яття Ісуса Христа. Воно особливе тим, що на Хресті у Розп'ятого немає рук. На перший погляд виникає критична думка і запитання: хто ж міг це зробити, і чому його ще не відреставрували?

Відповідь на ці запитання нам дає настоятель Храму о. Юрій Хамуляк: "Це Розп'яття пролежало замурованим у стіні понад шістдесят років. Після Різдва 2005 року робітники, ремонтуючи святилище, віднайшли Розп'яття без рук Ісуса Христа. Один священик обурювався варварством людей, які знищили руки розп'ятого Христа. Невдовзі уві сні йому виразно з'явився Ісус Христос і лагідно сказав: "Не турбуйся тим, що у Мене немає рук. Тепер ти будеш Моїми руками". І відтоді руки Розп'ятого Ісуса Христа навмисно не реставрують, а це Розп'яття до кожного промовляє: "Ти є моїми руками у цьому світі".

Отож, дорога молоде! Будьмо Христовими руками – творячи добро; Христовими ногами – ходячи стежками заповідей Господніх; Христовими устами – говорячи правду і проповідуючи Царство Боже. Будьмо гідними членами Містичного Тіла Ісуса Христа, яким є Церква.

отець Олег Кекош
капелан університетської молоді,
голова Комісії у справах молоді,
головний редактор міжнародного часопису " З любов'ю у світ"
м. Дрогобич,
Львівська обл.

© о. О. Кекош, 2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com